

קונטרס

זכרון משולם

שאלות ותשובות

ובירורי הלכה

בעניני חנוכה

מאת מורינו הגה"צ

רבי **נפתלי צבי הלוי דאטטענבערג** שליט"א

רב זאב"ד דק"ק עטרת משולם - קאסאן בית שמש

גליון ט' חנוכה תשע"ז

תוכן הענינים

- א. אמירה לנכרי לצורך הדלקת נרות חנוכה
- ב. אמירה לנכרי באיסור הכנה לצורך נרות חנוכה
- ג. אמירה לנכרי לצורך הידור בנרות חנוכה
- ד. עניית אמן על ברכת נרות חנוכה למי שאמר הברכות ולא הדליק עדיין
- ה. בירך על הדלקת נ"ח במוצ"ש ונזכר שלא הבדיל
- ו. כמה שמן לנר שבת קודם לנר חנוכה
- ז. כבה אחד מן הנרות באמצע הדלקת הנרות
- ח. פנייה לימין בנרות שבת
- ט. להשתמש בנר הבדלה לנר חנוכה
- י. מהו השמן המהודר להדלקת נרות חנוכה ולנרות שבת
- יא. הדלקת שני פתילות בבת אחת

יוצא לאור ע"י איגוד הכוללים "זכרון משולם"

שע"י ביהמ"ד "עטרת משולם - קאסאן"

ע"ש ולע"נ אדמו"ר רבי משולם פייש הלוי ראטטענבערג זצ"ל

בן אדמו"ר רבי פנחס שלום הלוי זצ"ל

בנשיאות בנו מורינו הגה"צ רבי נפתלי צבי הלוי ראטטענבערג שליט"א

רחוב רשב"י 12 רמת בית שמש - טלפקס 02-9923-708

א.

אמירה לנכרי לצורך הדלקת נרות חנוכה

שאלה: הלכה פסוקה היא כי מותר לעבור על איסור אמירה לנכרי ולומר לו לעשות איסור דרבנן לצורך מצוה, וזה נקרא בלשון הפוסקים שבות דשבות לצורך מצוה (ראה שו"ע או"ח סימן ש"ז ס"ה וסימן תקפ"ו סכ"א), ויש לברר האם דין זה הוא גם כלפי נרות חנוכה, באופן שזקוק לו לצורך קיום מצוה זו לומר לנכרי לעבור על איסור דרבנן, וכגון בשנה זו שחל ליל ראשון של חנוכה במוצ"ש, ואין לו אפשרות לקיים המצוה אלא אם כן יאמר לנכרי מבעוד יום להביא לו נרות למקום פלוני שיוכל להדליק שם נרות במוצ"ש?

תשובה: יסוד הספק בזה הוא כי שמא לא הותרה שבות דשבות לצורך מצוה רק לצורך מצוה המתקיימת בו ביום, וכגון לומר לנכרי בר"ה להביא לו שופר המונח על גבי אילן, משא"כ הכא שמצות נרות חנוכה יקיים רק במוצ"ש, אולי לא הותר בשבת שבות דשבות לצורך מצוה של יום המחרת. – וכבר נחלקו בזה האחרונים וכפי שיתבאר.

דהנה המג"א בסימן רע"ו (סק"כ) כתב בזה"ל: במקום מצוה - ודוקא שגופו נהנה ממנו אבל לומר לעכו"ם שיבנה בית הכנסת אסור [מ"כ], וכן משמע סוף פרק ט"ו דשבת דלא התירו שבות רחוקה.

ובמחצית השקל שם ביאר דבריו: ר"ל, דכן משמע שם דאמירה לגוי להתיר שבות לבנות בית הכנסת אסור, אבל אין הטעם הואיל שאין גופו נהנה, אלא בלאו הכי יש טעם לאסור, דאיתא שם כל ערב שבת היו תוקעים בכניסת שבת כדי להבדיל העם ממלאכה, ואם חל יום טוב ערב שבת מכל מקום היו תוקעים כדי להבדיל העם ממלאכות אוכל נפש, דמותר ביום טוב ואסור בשבת. ואף על גב דהתקיעה ביום טוב הוא שבות, מכל מקום הותרה במקום מצוה להבדיל העם. אבל אם חל יום הכיפורים ערב שבת לא היו תוקעין, דהא אין בין יום הכיפורים לשבת אלא יום הכיפורים זדונו כרת ושבת זדונו

לומר לעכו"ם בשבת להביא לולב לצורך יו"ט ראשון של סוכות החל ביום ראשון, ובסוף הסימן שם (סק"ד) חזר וכתב בזה"ל: אך כבר כתבתי דעתי לאסור, דלא מצינו שהתירו שבות של אותו יום לצורך יום אחר (עכ"ל).

אכן המשנ"ב שם בסימן תרנ"ה (שעה"צ סק"ד) כתב: ודע, דאם חל יום טוב א' ביום א' אם מותר לשלוח בשבת חוץ ליו"ב מיל להביאו למחר, משמע ממגן אברהם ודרך החיים ובית מאיר דיש להקל.

ובשו"ת נודע ביהודה (תנינא או"ח סימן מ"ד) כלפי תיקון צוה"פ של עירוב ביו"ט שחל בער"ש, וז"ל: ועוד דעד כאן לא אמרינן דשבות דשבות במקום מצוה מותר אלא מצוה הצריכה לכו ביום, אבל למצוה שאינה צריכה לכו ביום רק למחר לא התירו היום שבות דשבות, וכמו שאמרו לענין שבות במקדש דשבות קרובה התירו ושבות רחוקה לא התירו, ועיין רש"י פסחים דף מ"ז ע"א בד"ה שבות קרובה של אותו יום טוב עצמו או של אותה שבת עצמה. ולענ"ד היינו טעמא דרבא במסכת ביצה דף כ' ע"ב דאינו זורק הדם בשביל להקטיר אימורין לערב דסובר שזה שבות רחוקה (עכ"ל).

אכן המג"א בעצמו בסימן רנ"ב (סק"כ) כתב בזה"ל: ואם הרחיים של עכו"ם פשיטא דשרי ליתן לתוכה מבע"י, ואם הישראל נותן

סקילה [מגילה ז, ב]. ופריך דמכל מקום לתקע דלדעו דמותר בקניבת ירק ביום הכיפורים מן המנחה ולמעלה ובשבת אסור, ומשני שבות קרובה התירו, שבות רחוקה לא התירו. ר"ל, דוקא אם יש בדחיית שבות צורך היום, כמו ביום טוב שחל בערב שבת שידעו ע"י התקיעה שבליילה בשבת אפילו אוכל נפש אסור, כהאי גוונא הותר, מה שאין כן היתר קניבת ירק ביום הכיפורים דבשנה זו גם ביום הכיפורים אסור, דהא לא הותר ביום הכיפורים כי אם שלא יצטרך בליל מוצאי יום הכיפורים לקנב הירק קודם הבישול, כיון שהעם מעונים מהתענית הקילו לקנב ירק ביום כדי שיהיה מוכן למוצאי יום הכיפורים ויוכל לבשל מיד, וזה לא שייך כשחל יום הכיפורים ערב שבת, דהא בלילה מוצאי יום הכיפורים הוא שבת ואסור לבשל, וכדלקמן סימן תרי"א [סעיף ב] ע"ש, ואין צורך בתקיעה כי אם לשנה הבאה שידעו אז שביום הכיפורים מותר לקנב ירק, כהאי גוונא לא הותר שבות. וא"כ הוא הדין הכא, דהא בנין בית הכנסת גופא אין בו מצוה אי לאו שיתפלל בתוכו, וא"כ מצות בנין בית הכנסת היא התפלה, וכיון דשבת זו לא יתפללו בה, אין מתירים שבות משום ימים הבאים שיתפללו אז בתוכו (עכ"ל).

והבכורי יעקב בסימן תרנ"ה (סק"א) הביא דברי המג"א הנ"ל בסימן תרנ"ב שלא התירו שבות רחוקה, והעלה שם לפי זה דה"נ אסור

משא"כ בסימן רנ"ב דמיירי בשבות דשבות לצורך מצוה בזה הקיל אפילו בשבות רחוקה, וראה בבכורי יעקב הנ"ל שכבר עמד על חילוק זה נאך הוא לא הביא כלל דברי המג"א בסימן רנ"ב], ומ"מ דעתו נוטה שאין לחלק בכך, ולפי משנת צ"ל כן כדי ליישב דברי המג"א.

ויתכן לומר עוד דאין כונת המג"א בסימן רע"ו לאסור בכל אופן שאין המצוה בו ביום, רק כוונתו כמו בנין בית הכנסת וכדומה שאינו בגדר מצוה עוברת, וגם הוא זמן רב עד שיעמוד הבית על מכונו ויהא ראוי להתפלל בו, משא"כ בטחינת חיטים מיירי במצות מצה שהיא מצוה עוברת ומיירי סמוך לפסח ובזה הקיל.

ובאמת כי ראיית המג"א מסוגיית הגמרא בשבת הרי גם שם מיירי בשבות רחוקה ממש שהיא לצורך שנה הבאה, וכן בסוגיית הגמרא בפסחים (מ"ז ע"א) כלפי אפיית לחם הפנים, הרי גם שם הוי שבות רחוקה לצורך שבת הבאה עיי"ש וברש"י שם.

לעכו"ם החטים מע"ש אפילו העכו"ם טוחנן בשבת שרי כמ"ש ס"ב ובלבד שלא יעמוד הישראל אצלו דאז מיחזי כשלוחו וכמ"ש ס"ס ש"ז, אבל אם השעה צריכה לכך כגון סמוך לפסח רשאי הישראל לשמור הרחיים שלא יתחמץ דהא שבות דשבות היא, אפילו גותן הישראל להרחיים בשבת ליכא חיוב חטאת עד שיטחון ברחיים של יד - א"כ כשאומר לעכו"ם ה"ל שבות דשבות דשרי במקום מצוה כמ"ש סימן ש"ז ס"ה, וכ"ש היכא דלא א"ל כלל רק יושב ומשמר (עכ"ל).

והרי שכאן התיר המג"א להדיא שבות דשבות אף שהוא רק סמוך לפסח, ולכאורה יש לנו סתירה בזה בדעת המג"א בין מש"כ בסימן רנ"ב למש"כ בסימן רע"ו.

ואם באנו ליישב דברי המג"א צ"ל דהתם בסימן רע"ו שאני דמיירי לדעת בעל העיטור שמתיר אפילו מלאכה דאורייתא באמירה לנכרי לצורך המצוה, ובזה חידש המג"א להחמיר כל שאינו שבות קרובה,

ב.

אמירה לנכרי באיסור הכנה לצורך נרות חנוכה

שאלה: לפי מה שנתבאר לעיל כי לדעת כמה פוסקים אסור לומר לנכרי לעשות מלאכה דרבנן ביום השבת לצורך מצוה שאינה מתקיימת בו ביום, יש לברר מה הדין כשאין הגוי עושה איסור, רק הכנה משבת לחול, וכגון באופן שהישראל צריך להכין השמן [שאינו מוקצה] מבעוד יום כדי שיוכל לקיים המצוה במוצ"ש, ואסור לו להכין מצד איסור הכנה משבת לחול, האם על ידי נכרי שרי, או לא?

מצוה, דהיינו לבער ולהעביר החמץ הדבוק בכלים. [נומקורו מדברי המג"א שם, אך המג"א כתב כן כלפי גרידת הכלי, וראה בא"ר שם, אך בשו"ע הרב מבואר שה"ה כלפי הדחה].

וכ"ה במשנ"ב שם (סקל"ה) וז"ל: דהדחת הכלים הוי שבות וע"י נכרי הוי שבות דשבות ושרי במקום מצוה כמ"ש סימן ש"ז ס"ה (עכ"ל), ובשעה"צ (סקמ"ג) הוסיף שהמצוה הוא שלא יהיה החמץ דבוק בכלים. - והרי לן להדיא שהתירו הכנה משבת לחול ע"י נכרי לצורך מצוה.

אכן אין להשיג מכאן על הסוברים לעיל שהתירו רק שבות קרובה והיינו באופן שהמצוה מתקיימת בו ביום, דבאמת הכא שאני שהרי המצוה מתקיימת אלתר, שתיכף הוא מרויח

תשובה: דין זה יש ללמוד ממה שכתב הרמ"א בהלכות פסח סימן תנ"ט (סעיף ד') והכלים שמתקנים בהם המצות, והסכין שחותכין בו העיסה, יגררם תמיד בשעת עשייה שלא ידבק בהם הבצק, ולאחר עשייה ידיחם וינגבם היטב לחזור ולתקן בהם פעם שנית וזהו עדיף טפי ממה שנוהגין לגררן, כי אי אפשר לנקותן היטב ע"י גרידה. והמחמיר, יגררן ואח"כ ידיחן. וביום טוב מותר לעשותו ע"י אינו יהודי.

ובשו"ע הרב שם (סעיף כ') ביאר בזה"ל: ואם הוא יום טוב

שאסור להדיח כלים שאין לו צורך להשתמש בהם עוד בו ביום ידיחם ע"י נכרי שההדחה שלא לצורך יום טוב היא שבות והאמירה לנכרי הוא שבות דשבות, ושבות דשבות לא גזרו במקום

התירו רק לשבות קרובה, משא"כ אם הוא שבות רחוקה הרי יש כאן כעין שתי חסרונות א' מצד עצם הפעולה, ב' שאינו נעשה לבו ביום, אבל כלפי מכין משבת לחול הרי כל האיסור הוא רק מפני שעושה כן למחר, שהרי לבו ביום מותר לעשותו שאין בזה שום הכנה, וכיון שסו"ס הוא רק שבות אחד שפיר י"ל שבזה לכו"ע הותר ע"י נכרי אף שבהכרח אינו לבו ביום, והבן.

שאינן לו חמץ בביתו, ואין זה דומה לשאר מכין משבת לחול לצורך מצוה, שאין לו תועלת לקיום המצוה רק במוצ"ש או למחרתו.

ומיהו מסברא נראה דשבות זה קל לענין זה משאר שבותים, דכל שאר השבותים איסורים מחמת עצם פעולת עשייתן, ובזה חידשו מקצת פוסקים כי אף שהותר לומר לגוי לעשותו לצורך מצוה, מ"מ לא

ג.

אמירה לנכרי לצורך הידור בנרות חנוכה

שאלה: לפי מה שנתבאר לעיל (שאלה א') כי לכמה פוסקים הותר שבות דשבות לצורך מצות הדלקת נרות חנוכה אף שאין המצוה מתקיימת ביום השבת רק למחרת, יש לברר מה הדין כשיוכל לקיים עיקר המצוה בנר אחד, אבל כדי לקיים הדלקת נרות חנוכה בהידור צריך לעבור על אמירה לנכרי, וכגון שיש לו רק נר אחד ואומר לנכרי להביא לו עוד נרות כדי להיות מוסיף והולך, אי נמי שיש לו נרות שעוה או שאר שמנים להדליק בהם ואומר לנכרי להביא לו שמן זית, אי נמי שיש לו כלי פשוט להדליק בהם הנרות ואומר לנכרי להביא לו את מנורה של כסף וכדומה?

תשובה: שורש השאלה בזה האם אמירה לנכרי שהותר לצורך מצוה הרי היא בשביל עיקר המצוה או גם לצורך הידור מצוה.

אפילו בדבר שיש בו משום שבות. כיצד, היה השופר בראש האילן או מעבר הנהר ואין לו שופר אלא הוא, אינו עולה באילן ואינו שט על פני המים כדי להביאו, ועל ידי אינו יהודי מותר, דהוי שבות דשבות, ובמקום מצוה לא גזרו. וז"ל: ולפי"ז אפשר אפילו במקום שיש לו שופר רק שאינו של איל, דמותר להביא ע"י נכרי שופר של איל דמצוה באיל. – והרי לנו שהמשנ"ב מצדד להתיר אמירה לנכרי לצורך הידור מצוה של תקיעה באיל.

אכן עדיין י"ל דהני מילי כלפי הידור הנזכר בגמרא, וכמו התם בשופר של איל, שמדינא דגמרא הוי הידור דוקא בשופר זה, וכן ענין המהדרין להיות מוסיף והולך, הרי נזכר בדברי חז"ל במסכת שבת (כ"א ע"ב), וראה במשנה ברורה סימן תרע"ח (ס"ק א') על הא דקיי"ל שנה שבת קודם לנר חנוכה, שכתב: ואם יש לו נר אחד לביתו סגי, אף על גב דטוב וראוי שיהיה ב' נרות לשבת כדלעיל בסימן רס"ג, מ"מ במקום הדחק די שיהיה נר אחד על השולחן שאוכל והשאר לנר חנוכה, ולהוי מן המהדרין [אחרונים]. ובשעה"צ שם (סק"ג) ביאר כי הטעם שמהדרין לנרות חנוכה קודם לנר שני של שבת כי ענין המהדרין נזכר בגמרא.

וכמו כן ההידור להדליק בשמן זית הוא ג"כ מדינא דגמרא (ראה

והנה בסימן רע"ו כתב הרמ"א: יש אומרים דמותר לומר לא"י להדליק לו נר לסעודת שבת משום דסבירא ליה דמותר אמירה לא"י אפי' במלאכה גמורה במקום מצוה, שעל פי זה נהגו רבים להקל בדבר לצוות לא"י להדליק נרות לצורך סעודה, בפרט בסעודת חתונה או מילה, ואין מוחה בידם. ויש להחמיר במקום שאין צורך גדול, דהא רוב הפוסקים חולקים על סברא זו, וכתב שם המשנ"ב (ס"ק כ'): לסעודת שבת, היינו שיושב בחשך ואין לו שום נר לאכול, אבל אם גמר סעודתו אף שעדיין לא בירך בהמ"ז - פשיטא דאסור לצוות לא"י להדליק לו דהוי שבות שלא במקום מצוה.

ובשער הציון שם (ס"ק כ"ח) הוסיף: ויש לעיין אם יש לו כוס לברכת המזון, ועיין לעיל סימן קפ"ג סעיף ד ונותן בו עיניו וכו', ולפי מה דמסיק הרמ"א בודאי יש להחמיר בזה.

והרי לנו שהמשנ"ב מסופק בזה אם הדין שצריך ליתן עיניו בכוס בשעת ברכת המזון מתיר אמירה לנכרי, אבל אין זה דומה כ"כ לנידון דידן, שראיית כוס בשעת בהמ"ז הוא הלכה פסוקה ואינו בגדר הידור גרידא, רק שזהו פרט מדיני בהמ"ז על הכוס.

אכן יש לפשוט ספק זה ממש"כ המשנ"ב בסימן תקפ"ו (ס"ק פ"ו) על מש"כ שם השו"ע "שופר של ראש השנה אין מחללין עליו יום טוב

מקום אסור להביא התינוק לבהכ"נ דרך חצר שאינה מעורבת אפילו ע"י א"י, דהא יכולין למולו בביתו והרבה פעמים מלין בבית כשיש צינה (עכ"ל).

והנה לדעת המתירים שם אמירה לנכרי משום ברוב עם מסתברא דה"ה לכל שאר הידור מצוה, אך גם לאוסרים שם יתכן דבשאר הידור מצוה גם הם מודים שיש להתיר אמירה לנכרי, וטעם החילוק הוא כי ענין כרב עם אינו הידור בגוף המצוה, רק הוא דבר צדדי, וגם הוא ענין כללי בכל המצות ואינו דין פרטי מדיני המצות, ולזה יש שסוברים שאין להתיר אמירה לנכרי, משא"כ הסתכלות על כוס ברכת המזון שהוא דין של זימון, וכן שופר של איל שהוא הידור בגוף המצוה בזה יתכן דלכו"ע יש להתיר אמירה לנכרי בשבות דשבות.

להלן אות ז), משא"כ ההידור במין הכלי שזה לא נזכר בגמרא, אולי לצורך הידור כזה, לא התירו אמירה לנכרי אף בשבות דשבות, ועיין.

וראה בשו"ע הרב סימן של"א (סעיף ח) וז"ל: יש אוסרין להוציא התינוק מביתו לבית הכנסת דרך כרמלית או חצר שאינה מעורבת אפילו ע"י נכרי שאין בהוצאה זו צורך מצוה שהרי אפשר למולו בביתו ויש מתירין בזה משום ברב עם הדרת מלך ויש להנהיג כן במקומות שנוהגים להביא התינוק לבית הכנסת ע"י שאחד נותנו לחבירו וחבירו לחבירו בפחות מד' אמות שיוציאוהו מרשות היחיד ע"י נכרי ויכניסוהו ע"י נכרי.

ובמשנ"ב שם (סק"כ) סתם כדעת האוסרים, וז"ל: ומכל

ד.

עניית אמן על ברכת נרות חנוכה למי שאמר הברכות ולא הדליק עדיין

שאלה: מה הדין בבעל הבית העומד להדליק נרות חנוכה, וכבר בירך את הברכות, ולפני שהדליק נר הראשון בירך אחד

מבני הבית אקב"ו להדליק נר חנוכה, האם יש לו לענות אמן אחריו, או לא?

תשובה: א. ראשית כל יש לברך בכל שאר הברכות מה הדין במי שברך ברכת הנהנין או ברכת המצות ולפני שנהנה או קיים המצוה שמע חבירו מברך ברכה זו עצמה, האם יענה אחריו אמן או לא.

וכבר נחלקו בזה האחרונים, דעת הבנין עולם (הובא בארחות חיים סימן קס"ז סק"ג) שיש לו לענות אמן על ברכת חבירו, ואין זה הפסק כיון שהוא ממש מאותו הענין, שהרי הוא עצמו בירך עכשיו ברכה זו, ואולם בשו"ת פנים מאירות (ח"ב סימן ה') כתב שאסור לו לענות אמן, כי אין לעשות שום הפסק בין ברכה לטעימה.

ולענין הלכה הסכימו האחרונים לשיטת הפנים מאירות שאין לענות אמן, וכ"ה במשנ"ב בסימן כ"ה (סקל"ה) ובסימן קס"ז (סקל"ה).

אכן הני מילי לכתחילה, אבל בדיעבד אם טעה וענה אמן על ברכת חבירו, אינו חוזר ומברך דמשום ספק ברכות להקל חיישינן על שיטת הבנין עולם הנ"ל, וכן הורה בספר שש"כ (פרק מ"ח ס"ז) יעו"ש היטב.

ב. אכן כלפי המניח תפילין של יד ולפני שהניח תפילין של ראש שמע את חבירו מברך על הנחת תפילין, דעת הפנים מאירות עצמו בתשובה אחרת (ח"א סימן נ"ט) שיש לו לענות אמן על הברכה כיון שהוא מענין התפילין, וכבר עמדו בזה האחרונים דלכאורה יש לנו בזה סתירה בדברי הפנים מאירות, אכן באלף המגן על מטה אפרים (סימן תרכ"ה סקס"א בהערה) כתב לחלק דבתפילין שאני שכבר קיים את מצות תש"י וכבר חלה הברכה אלא שעדיין אסור להפסיק כדי שתהא הויה אחת לשניהם, ובזה הקיל הפמ"א דהוי כאותו הענין, [ולענין הלכה גם בזה החמירו הפוסקים שלא יענה, ראה במשנ"ב שם בסימן כ"ה], משא"כ בין ברכה לתחילת אכילה או קיום המצוה דחמור טפי ובזה מודה הפמ"א שאסור לענות אפילו אחר ברכה זו עצמה.

ג. עוד דנו הפוסקים כלפי הברכה במוצ"ש מה הדין באופן שהמבדיל שומע את אחד מהשומעים לברך בפנ"ע בורא מיני בשמים או מאורי האש האם יענה אחריו אמן, דבשו"ת לחם שלמה (סימן מ"ד) הורה שלא לענות אמן כפסק הפנים מאירות הנ"ל כלפי כל הברכות שאסור למברך

ד. ויש לציין כי ביגל יעקב שם מבואר דכל זה כלפי הבהלה שאין זה מעכב לסדרן על הכוס, ומשו"ה הרי זה נידון כהפסק בין הגפן להמבדיל, משא"כ בקידוש כיון שתקנו ברכת מקדש השבת דוקא על הכוס ממילא אין זה כלל בגדר הפסק.

ה. ויש להוסיף ולדון לפי זה כלפי ישיבה בסוכה שאנו מברכים המוציא לחם ואח"כ לישב בסוכה, מה הדין אם לפני שטעם המוציא שמע חברו מברך לישב בסוכה, דלכאורה זה דומה קצת לברכת הבהלה שהרי גם שם מעיקר הדין שייך לברך לישב בסוכה גם בלא אכילת הפת, ואפ"ה מפסיק בין המוציא לאכילה בלישב בסוכה, וא"כ אולי יהא רשאי לענות אמן, ויש לחלק.

ו. וכעת נחזור לנידון הנ"ל כלפי גרות חנוכה האם רשאי לענות אמן על ברכת חברו שאומר להדליק נר חנוכה.

ולענ"ד נראה לומר סברא חדשה מדוע יש לומר כי הכא שאני מכל הדוגמאות הנ"ל ושפיר יש לענות אמן על הברכה ששומע, דבכל הדוגמאות הנ"ל הרי אין לו כעת שייכות למצוה שחבירו מקיים, שהרי חבירו מניח תפילין לעצמו והוא מניח לעצמו, וכן בשאר אופנים הנ"ל אין לו קשר עם מה שחבירו מברך כעת, ולכן אך שיש חיוב לענות על כל ברכה שאדם שומע, הכא כיון שאסור

להפסיק בעניית אמן אף על אותה ברכה עצמה.

ואולם בשו"ת שבט הלוי (ח"ז סימן כ"ה) כתב לצדד דהכא שאני ואפשר לענות אמן, ואלו דבריו: כיון דסו"ס הכל מודים דאמן ששומע גם מאחרים נקרא האמנת דברים ושייך לאותה הברכה, אלא דבמקום שאסור להפסיק לא יושיענו זה, דהפסק מיהו הוי, - אבל הכא כיון דברכת בשמים עצמו, וברכת אש בעצמו לא נקרא הפסקה בין בפה"ג להבדלה וא"כ גם אם נתארך הברכה ע"י האמנת אמן על ברכה זו ששומע מאחרים לא הוי הפסקה, ואינו דומה לכל מקומות הנ"ל, שאסור לגמרי להפסיק בין ברכת יין של קידוש לקידוש, וכל כיוצא בו (עכ"ל).

וכבר הקדימו בזה ביתר אריכות בשו"ת יגל יעקב (סימן מ"ג) דהכא כיון שבלא"ה מפסיק בברכת הבשמים והנר, והרי אין זה לעיכובא כלל לאמרם דוקא על הכוס, רק שלכתחילה סדרו אותם כן, ומעתה כיון שבלא"ה מפסיק בברכות אלו בין הגפן להמבדיל ה"נ רשאי להוסיף ולענות אמן על אלו הברכות עצמם.

וראה עוד בדבריו שם מה שהאריך בעיקר מחלוקת הבנין עולם והפנים מאירות, והעלה דלכמה ראשונים מוכח כדעת הבנין עולם יעו"ש.

שהתחיל לקרוא שמע גם חבריו מברך ברכה זו, שיכול לענות אמן אחריו, שהרי לולי מה שחבירו קורא כעת אינו יכול לקיים המצוה כדין, דשלא בזמנה אין קורים את המגילה ביחידות, וממילא הרי זה שייך למצוה שהוא מקיים כעת.

וה"ה כלפי ברכת כהנים אליבא דהסוברים שכהן אחד אינו מצווה לברך מדאורייתא רק מדרבנן, דכתיב אמור להם, ובשני כהנים הוי דאורייתא, אם כהן אחד גמר הברכה לפני חבריו כיון שחבירו מסייע לו בקיום המצוה שלו, דיתכן שמותר לו לענות אמן אחריו.

אכן בשאר כל המצות שמקיים יחד עם חבריו, וכגון כמה אנשים המתעטפים כל אחד בטליתו, אף שיש בזה הידור מכח הדין של ברב עם הדרך מלך, כיון שאין זה הידור בעיקר המצוה רק מצד רבים העושים את המצוה ביחד, בזה מסתברא שאין לענות אמן, ואין זה דומה לכל הדוגמאות הנ"ל שחבירו מסייע בידו לקיים המצוה בשלימות, והבן.

להפסיק לא יענה, וכמו כן הוא הדין כלפי נרות חנוכה כששומע ברכת ההדליק נר חנוכה מחבירו שמדליק בבית אחר ודאי אין לו לענות.

אבל אם שומע אחד מבני ביתו מברך, הרי יש לו שייכות חזק עם מה שהלה הולך כעת להדליק נרות חנוכה, שהרי מצות נר חנוכה היא נר איש וביתו, והמהדרין נר לכל אחד, ונמצא שעל ידי שגם שאר בני הבית מדליקים הרי הוא בגדר מהדרין, ולולי כן היה מקיים רק עיקר המצוה, וכיון שיש שייכות למה שחבירו מברך שהרי זה מוסיף לקיום מצוה שלו, שפיר י"ל שרשאי לענות אמן, כי לא זו בלבד שאין זו הפסק שהרי זה מענין הברכה שבירך כעת, רק אדרבה זה מוסיף ומחזק את המצוה שהוא מקיים.

ואם כנים אנו בסברא הנ"ל נראה דה"ה כלפי קריאת המגילה שלא בזמנה באופן שצריך עשרה (ראה שו"ע או"ח סימן תר"צ סי"ח), ולדעת החזו"א (או"ח סימן קנ"ה) סגי בעשרה בני אדם שבאים וקוראים יחד במקום אחד אף שכל אחד קורא בעצמו, שכל מי שבירך על מקרא מגילה ולפני

ה.

בירך על הדלקת נ"ח במוצ"ש ונזכר שלא הבדיל

שאלה: מעשה שהיה בש"ץ שבירך על הדלקת נרות חנוכה שבבית הכנסת, ולאחר הברכה נזכר שלא אמר אתה חוננתנו בתפילת ערבית, וגם לא אמר ברוך המבדיל ונמצא שאסור לו לעשות מלאכה.

איכפת לן במה שאחד בירך והשני הדליק דע"י שניהם יחד נתקיימה המצוה.

ויש לדון בזה בכמה אופנים שיכול לעשות:

א. ואולם במדליק נ"ח בביתו וטעה ושכח ובירך על הדלקת הנר לפני הבדלה [לנוהגים להדליק לפני הבדלה], הרי שם כל אחד ואחד מבני הבית מחוייב – ומיהו עדיין י"ל שמי שבירך יעשה שליח על ההדלקה למי שכבר הבדיל והוא ידליק במקומו.

א. האם מותר לו לומר כעת ברוך המבדיל בין קודש לחול ואז יוכל להדליק, אבל מסתברא שזה בגדר הפסק ונמצא שיצטרך לברך שוב על הדלקת נ"ח, ונמצא שהוא גורם בזה ברכה לבטלה, ועיין בחזו"א (דמאי סט"ו סק"ה) שכתב להקל להפריש תרו"מ אם נזכר לאחר שבירך על מאכל, ובמק"א כתבתי לדון בזה, ועכ"פ בנידו"ד מסתברא דהוי הפסק.

ד. והנה כתב הרמ"א באו"ח סימן רצ"ט ס"י וז"ל: וי"א דכל זה

ב. עוד יש לדון האם יוכל לשמוע מאדם אחר שיאמר ברוך המבדיל בין קודש לחול ויתכוין להוציא, וזה תלוי במחלקת האם שומע כעונה הוי כהפסק, אך יל"ע אם שייך לענין זה לומר שומע כעונה לצאת בכך יד"ח.

במלאכה גמורה כגון כותב ואורג, אבל הדלקת הנר בעלמא או הוצאה מרשות לרשות א"צ לזה ומזה נתפשט המנהג להקל שמדליקים נרות מיד שאמרו הקהל ברכו, אבל העיקר כסברא ראשונה (עכ"ל), ולפי"ז היה מקום לומר דבנידו"ד יש לסמוך על המקילים הנ"ל וידלק בעצמו [וכן הובא בספר פרדס יוסף החדש (סימן תרפ"א אות תתקכ"ט עמוד תע"ד)] אכן למעשה הסכמת הפוסקים שם להחמיר ולא לסמוך על זה כלל וכמבואר במשנ"ב שם (ס"ק ל"ט).

ג. ולמעשה נראה שהעצה הנכונה היא שיתן לאדם אחר להדליק נרות אלו, וכיון שהדלקת נרות חנוכה שבבית הכנסת אינה חובת כל יחיד ויחיד רק חובה המוטלת על הציבור ממילא לא

ו.

כמה שמן לנר שבת קודם לנר חנוכה

שאלה: הלכה פסוקה היא בשו"ע (סימן תרע"ח ס"א) כי מי שאין ידו משגת לקנות נר חנוכה ונר שבת, יקנה נר שבת מפני שלום ביתו, ויש לברר כמה שמן צריך להשאיר עבור נרות שבת, שאז יקח המותר לנרות חנוכה, שהרי בנרות חנוכה יש שיעור של חצי שעה, וכמה הוא השיעור להדליק נרות שבת, ונפק"מ גם במי שיש לו רק מעט שמן עבור נר של שבת, האם יוכל להדליקו בברכה?

מצות הדלקת נרות שבת כיון שאכל לאור הנר, וכ"ה במשנ"ב (סק"מ) וז"ל: משמע דאם אוכל בבית אף שאין דולקת עד הלילה סגי ולא הוי ברכה לבטלה שאף שעדיין יום יש לו הנאה ושמחה בשעת אכילה מן הנרות. ומצוה מן המובחר שיעשה נרות ארוכות שיהיו דולקות עד הלילה אף שרוצה לאכול מבעוד יום (עכ"ל).

עוד מבואר מדברי השו"ע הרב הנ"ל דכל שדלקו הנרות משתחשך אפילו מעט, ואז היו ראויים להשתמש בהם, שוב אין בזה חשש ברכה לבטלה, ואפילו דלקו הנרות רק סמוך לחשיכה (והיינו בין השמשות) במקום שמאפיל קצת ג"כ סגי בכך, וכ"ה במשנ"ב שם (סקמ"א) הוי ברכה לבטלה, שכיון שאינו יכול לעשות שום תשיש אצלן כשחוזר אח"כ לביתו בלילה שלא יכשל בעץ ואבן לית ביה

תשובה: כתב השו"ע הרב בסימן סימן רס"ג (סעיף י"ג) וז"ל: מצוה לעשות לכתחלה נרות ארוכים שידליקו עד הלילה, ומכל מקום אם עשה נרות קטנים שאינן דולקים עד הלילה אין כאן ברכה לבטלה שכיון שאכל לאורן ונהנה מהן בסעודת שבת, אבל אם לא אכל לאורן כגון שאכל בחצר - אם אינן דולקות עד הלילה שאז הוא נהנה מהן בחזרתו לבית שלא יכשל בעץ ואבן באישון אפילה ולילה הרי בירך לבטלה, ומכל מקום אם הוא בענין שהיה שם קצת חושך באיזה מקום סמוך לחשכה אם לא היו דולקות שם והשתמש שם באותו מקום שום דבר לאורן אין בזה איסור (עכ"ל).

ומבואר מזה דכל שאכל סעודת שבת לאור הנר אפילו אכל הסעודה מבעוד יום, כבר קיים

(ד) וז"ל: ואם אין ידו משגת לקנות יין לקידוש ונר לשבת נר שבת קודם ואף על פי שקידוש היום הוא מן התורה מכל מקום על היין אינו אלא מדברי סופרים וגם אפשר לקדש על הפת ולפיכך נר שבת קודם משום שלום ביתו שמצטערין בני ביתו לישיב בחשך ולאכול ולכן אם יש לו נר אחד לאכול אצלו די בכך ויקנה אחר כך יין לקידוש (עכ"ל), והרי שצריך נר אחד לכל זמן סעודתו, ורק אח"כ יקנה לקידוש היום.

ולפי זה יתכן עוד כי אף שכתבו הפוסקים שרק נר אחד של שבת קודם לנר חנוכה, הני מילי כשרי לו בנר אחד, אבל אם הוא משתמש בשני חדרים כליל שבת, וכגון שאוכל באחד וישן בשני, שאז הוא מחוייב שיהיה אור בשניהם כדי שלא יכשל בעץ ואבן, אזי שני הנרות קודמים לנר חנוכה, וכללא דמילתא כי לא די לנו במה שמקיים מצות נר שבת רק בעינן שיקיים כל דין נר שבת, וכל זה קודם לנר חנוכה.

משום שלום בית, ואם בבית שהדליק היה קצת חשך ומשתמש שם שום דבר לאור הנרות לצורך סעודה ליכא איסורא אף שאין דולקת עד הלילה ואף שאוכל בחצר (עכ"ל).

ונמצא לפי זה שכל שיש לו מעט שמן לנר שבת כיון שיכול להשתמש בו מעט משתחשך, אי נמי לאכול לאורו מבעוד יום, הרי הוא רשאי לברך על מצות הדלקת נר שבת, שהרי קיים המצוה ואין כאן ברכה לבטלה.

ומכל מקום נראה שכלפי הקדימה של נר שבת לנר חנוכה, לא סגי במדליק מעט שמן וכנ"ל, דסו"ס מדין נר שבת הוא חייב להדליק עכ"פ לכל הסעודה, שלא יאכל בחושך, וכן שלא יכשל בעץ ואבן, ונמצא שאין די לנו במה שקיים מעט ממצות נר שבת, רק שצריך להדליק כל חיובו, ורק אם נשאר יותר שמן מזה, אזי ישתמש בנותר לנר חנוכה, והבן.

וכעין זה מבואר בשו"ע הרב (סעיף

ז.

כבה אחד מן הנרות באמצע הדלקת הנרות

שאלה: מה הדין באחד מימי החנוכה וכגון ביום החמישי כשצריך להדליק חמש נרות, וכשרצה להדליק הנר השלישי ראה שכבה הנר הראשון או השני, האם ידליק תחילה הנר השלישי שעומד אצלו, או שמא יקדים להדליק שוב הנר הראשון?.

תשובה: לכאורה חייב להדליק תחילה הנר השלישי שעומד שם עכשיו סמוך לזה, שהרי הכלל הוא כי אין מעבירין על המצות, וא"כ אינו רשאי לדלג על נר זה ולילך להדליק נר אחר, אך כל זה הוא לפי משמעות ה"ט"ז (סימן תרע"ו סק"ו) כי הכלל של אין מעבירים על המצות עדיף מהכלל שכל פניות שאתה פונה יהיו לימין, ואולם בשו"ת חת"ס (סימן קפ"ז) הוכיח מסוגיית הגמרא כי פנייה לימין דוחה את האיסור של אין מעבירין, ולפי זה הרי אם יחזור להדליק כעת את הנר הראשון הרי הוא יקיים בזה את הדין של פנייה לימין, שהרי הנר הראשון הוא בצד

שמאלו, לפי מנהגינו להתחיל להדליק מהנר היותר שמאלי, והבן.

אכן לאידך גיסא יש לטעון דכיון ש'כבתה אין זקוק לה' נמצא שאינו מחוייב כלל לחזור ולהדליק את הנר הראשון, אכן כבר כתב הבה"ל בסימן תרע"ג (ס"א ד"ה אם כבתה): ונ"ל דכמו כן בעינן שבעת הדלקה יהיה כל הנרות לפי חשבון הימים ואז נחשב למהדר מן המהדרין וע"כ אם כבתה אחת קודם שהשלים ההדלקה צריך לחזור ולהדליקה. — והרי לנו שבאופן הנ"ל צריך לחזור ולהדליק את הנר הראשון, וא"כ זה תלוי בנידון הנ"ל מה עדיף האם פנייה לימין, או אין מעבירין על המצות.

ח.

פנייה לימין בנרות שבת

שאלה: כתב השו"ע בסימן תרע"ו (סעיף ה'): יתחיל להדליק בליל ראשון בנר היותר ימיני, ובליל ב' כשיוסיף נר אחד סמוך לו יתחיל ויברך על הנוסף, שהוא יותר שמאלי, כדי להפנות לימין, וכן בליל ג' כשיוסיף עוד אחר סמוך לשני נרות הראשונות, יתחיל בנוסף ובו יתחיל הברכה, ואח"כ יפנה לצד ימין, וכן בכל לילה. – ויש לידע האם גם בנרות שבת צריך להדליק בסדר הזה שיתחיל בנר היותר שמאלי כדי לפנות לימין.

אך לאחר העיון נראה לומר כי יתכן מאד כי כל ענין פנייה לימין נאמר רק במצוה אחת ששייך בה פנייה, וכגון הזאת הדם על ד' קרנות, ונענוענים שבלולב לד' רוחות וכדומה, משא"כ כשיש שתי מצוות שונות וכגון שילוח הקן וקביעת מזוזה אולי לא שייך כלל ענין פנייה לימין, כיון שאין כאן המשך אחד וכל פעולה הוא ענין בפנ"ע.

ולפי"ז גם במקיים מצוה אחת כמה פעמים וכגון שילוח הקן בכמה זוגות אפרוחים, או בקובע מזוזות בכמה דלתות אולי לא שייך ענין פנייה לימין, כיון שכל אחד ואחד הוא מצוה בפנ"ע. אכן בספר אגור באהלך (פרק א') כתב כלפי הקובע כמה מזוזות שיש בזה דין פנייה לימין, ולפי האמור אין זה

תשובה: כעין זה יש לברר כלפי בדיקת חמץ במי שבדוק את כל ביתו, האם יבדוק באופן שילך בכל ביתו בשעת הבדיקה משמאל לימין, וכן במי שקובע מזוזות בכל חדרי ביתו, האם יקבע אותם באופן זה שיתחיל לקבוע בפתח השמאלי ביותר כדי לפנות משמאל לימין.

וכן יש לדון לפי זה גם בדין ראיית נגע צרעת ע"י הכהן, באדם אחד שיש לו כמה מיני נגעים בגופו או בכמה מקומות שונים, האם צריך הכהן לבדוק באופן של כל פינות שאתה פונה יהיו לימין, והיינו להתחיל עם הנגע שלצד שמאל ומשם יפנה לימין.

ולפו"ר היה נראה כי אכן בכל הדוגמאות הנ"ל יש לקיים הלכה זו של פנייה לימין.

ביעור חמץ עד שיבערנו מכל חדריו (ואפילו רבים שעושים מצוה אחת שלימה לאדם אחד שכולן מוטלות עליו חובה כגון שמפרישין חלה מעיסותיו או קובעים מזוונות בפתחיו או מליץ את בניו בשעה אחת אין רשאים לחלק אלא צריכין לעשות ביחד כדי שיברך אחד לכולם שכיון שלא יצא ידי חובת מצוה זו עד שיעשה כולם הרי לא נגמר המצוה עד שיעשה כולם ולכן די בברכה אחת ואסור לגרום ברכה שאינה צריכה). (עכ"ל).

ונהזור לנידון דידן כלפי נרות שבת כיון שאין מספר מיוחד כמה נרות צריך להדליק ויכול להפסיק ולא להדליק יותר, וא"כ נמצא שכל נר הוא ענין בפנ"ע, ואינו כמו נרות חנוכה שכולם קשורים זה לזה, ולכן יתכן כי בנרות שבת אין ענין של פנייה לימין, והבן.

מוכרח. וכמו כן כל נגע ונגע הוא מצוה בפנ"ע, ואין הכרח ששייך בזה הדין של כל פנייה לימין.

ואולם בבדיקת חמץ כיון שכל הבית יש בו חובת בדיקה הוי הכל כמצוה אחת, ושפיר שייך בו ענין זה של פנייה לימין, ואין זה דומה למזוזה שכל חדר וחדר הוא מצוה בפנ"ע.

ויסוד החילוק הזה בין בדיקת חמץ למזוזה כבר נתפרש בשו"ע הרב סימן רי"ג (סעיף ז) וז"ל: וכל זה כשכל אחד מקיים מצוה שלימה, אבל אם בין כולם נעשית מצוה אחת שלימה אחד מברך לכולם בכל ענין ואין רשאים לברך כל אחד לעצמו כגון בני ביתו של בעל הבית שבודקין את החמץ בחדר הבית שלא נשלמה המצוה ולא יצא ידי חובת

ט.

להשתמש בנר הבדלה לנר חנוכה

כשבירך תחלה על הדלקת נר חנוכה אין להבדיל עליהן אחר כך אבל יכול לברך תחלה על הנר להבדלה

כתב הב"ח בסימן תרפ"א וז"ל: במוצאי שבת אין מבדילין בנר של חנוכה וכו'. נראה דדוקא

לנר חנוכה ממה שנוסף מן הנרות בבית הכנסת, מאחר דאיתעביד בהו חדא מצוה (עכ"ל).

ונראה דהתם שאני שהנרות דולקים לכבוד בית הכנסת והכבוד נובע הן מצד עצם הנר ובין מצד השלהבת, ואף פמוטים המשמשים בבית הכנסת להדליק על גבם נרות הם בכלל חפץ של מצוה, והבן.

עוד יש להעיר במה שסתם כאן המשנ"ב דלא משכחת לה להבדיל על נר חנוכה דמדוע לא משכחת לה אחר חצי שעה, [באופן שלא הבדיל עדיין וגם יש מעלה של אפוקי יומא עדיף], לסוברים לעיל סימן תער"ב (סעיף א') שאז מותר להשתמש לאורה ובפרט ע"י תנאי, והב"ח אכן כתב להדיא שכוונתו לדעת האוסרים שם בסימן תער"ב.

ובין כך ובין כך הוא יכול לכבותה ולחזור ולהדליקה לשם נר הבדלה, ואז יוכל לברך עליה.

ומיהו יל"ע אם שייך בזה חשש הורדה כיון דנ"ח חמיר מנר הבדלה מדין פרסומי ניסא, ועוד שחייב למכור כסותו ולחזור על הפתחים בשביל נ"ח, משא"כ נר הבדלה שא"צ לחזר אחריו כלל, וכמבואר בסימן רח"צ (סעיף א'), ועיין.

ולכבותה ולחזור ולהדליקה למצות נר חנוכה ועדיף טפי למיעבד הכי דכיון דעביד בה מצוה חדא לייעביד בה מצוה אחריתא, אלא דכיון דקיימא לן (שבת ק"ח ב, וטוש"ע סי' רצג ס"א) דלאחורי אפוקי יומא עדיף טפי נוהגים להדליק נר חנוכה תחלה ושוב אי אפשר להבדיל עליו אפילו לאחר שדלק כשיעור כדקבעינן הלכתא לעיל (סימן תרע"ב עמ' תקעב ס"ב ד"ה ולענין הלכה) דאסור להשתמש לאורה אף לאחר שדלק כשיעור. וכ"ה במשנ"ב שם (סק"א).

ולכאורה יש כאן חידוש גדול בדבריהם, דענין זה של הואיל ואתעביד חדא מצוה מצינו רק על חפץ שהוא עצמו שימש חפץ של מצוה, וכגון הפת של העירוב, או חוטי ציצית וכדומה, משא"כ בנר הבדלה שאין מצוה בגוף הנר רק לברך על ראיית האש, והרי זה דומה לסכין של שחיטה שאין בו מעלה זו של הואיל ואתעביד כיון שהוא רק הכשר למצוה, וה"נ אין מצוה בגוף הנר, ואפילו בשלהבת אין ממש מצוה דעיקר המצוה הוא הברכה ולא הדלקת הנר.

והנה בבאר היטב לעיל סימן תרע"ג (סק"ב) כתב בזה"ל: כתב רש"ל מצוה מן המובחר לקנות שעה

מהו השמן המהודר להדלקת נרות חנוכה ולנרות שבת

השמנים נמשכים אחר הפתילה ואין האור נתלה יפה באותם הפתילות.

ויש לציין כי הרמב"ם בהלכות שבת (פ"ה הי"א) ג"כ סתם וכתב: מותר להדליק לכתחלה בשאר שמנים כגון שמן צנון ושומשמין ולפת וכל כיוצא בהן, אין אסור אלא אלו שמנו חכמים בלבד.

אכן השו"ע שם (סימן רס"ד סעיף ו') כתב: שאר כל השמנים, חוץ מאלו, מדליקים בהם, ומ"מ שמן זית מצוה מן המובחר. - ומבואר בב"י שם שמקורו מדברי התוס' הנ"ל דכלפי נר שבת ודאי שמן זית עדיף.

ויל"ע מדוע הרמב"ם השמיט לגמרי מימרא זו של ריב"ל הן לגבי שבת והן לגבי חנוכה.

אכן הב"י בסימן תרע"ג כתב בזה"ל: והרוקח (סימן רכ"ו ד"ה כל השמנים) כתב שמן זית מצוה מן המובחר, וגם המרדכי (סימן רס"ח) כתב שמהר"ם היה רגיל להדליק בשמן זית.

ובדרכ"מ שם כתב בזה"ל: וכן נהג מהרי"ל (הלכות

במסכת שבת (כ"ג ע"א) איתא אמר אביי מריש הוה מהדר מר אמשחא דשומשמי, אמר האי משך נהורי טפי. כיון דשמע לה להא דרבי יהושע בן לוי מהדר אמשחא דזיתא, אמר האי צליל נהוריה טפי.

ועיין בתוס' שם שכתבו שכל זה מיירי כלפי נ"ח, דכלפי נר שבת פשיטא דשמן זית מן המובחר שהרי אליבא דר"ט אין מדליקים אלא בו, וכ"ה בשאר כל המפרשים שם, מלבד במאירי הביא שיש מפרשים דמיירי כלפי שבת ולא נתפרש לי למי נתכוין בזה, ומה יענה לקושיית התוס'.

והנה הרמב"ם בהלכות חנוכה (פ"ד ה"ו) סתם וכתב: כל השמנים וכל הפתילות כשרות לנר חנוכה, ואף על פי שאין השמנים נמשכים אחר הפתילה ואין האור נתלית יפה באותן הפתילות, - והרי שלא הזכיר כלל מעלה זו של שמן זית.

ואחריו נמשך השו"ע בסימן תרע"ג (ס"א) וז"ל: כל השמנים כשרים לנר חנוכה, ואף על פי שאין

ושמן זית מן המובחר ואף על פי שקצת מפרשים פירשוה לענין שבת, בתוספות פירשוה לענין חנוכה ומטעם שכתבנו (עכ"ל).

והרי שלשיטתו יש שני חידושים בדברי ריב"ל, א' דשמנים יפים לנר חנוכה יותר משאר נרות כיון שבהם נעשה הנס, ב' דשמן זית מן המובחר כיון שצליל נהוריה טפי, וכפי שפירש אביי.

ולענין הלכה כתב הרמ"א בסימן תרע"ג (ס"א) בזה"ל: ומיהו שמן זית מצוה מן המובחר, ואם אין שמן זית מצוי מצוה בשמנים שאורן זך ונקי, ונוהגים במדינות אלו להדליק בנר של שעוה, כי אורן צלול כמו שמן.

ומשמע שדעתו להכריע כשיטת המנהגים והר"ר אברהם דהכל תלוי בצליל נהוריה, ולכן שמן זית מן המובחר דצליל משאר שמנים שאורם זך ונקי באים אחר שמן זית, אך מנהגינו להדליק בשעוה כיון שהוא צלול כמו שמן והיינו שמן זית וכפי שנזכר בדרכ"מ.

וכן משמע בביאור הגר"א שם שהכל תלוי בצליל נהוריה.

אכן המשנ"ב שם (סק"ד) כתב בזה"ל: ומ"מ מצוה בשל שמן טפי מנרות של שעוה דע"י השמן נעשה הנס.

חנוכה עמ' תג אות ג). והמנהג הפשוט להדליק בשעוה וכן כתב במנהגים (ר"א טירנא הל' חנוכה עמ' קמד) דשעוה מצוה מן המובחר כמו בשמן זית, וכתב מה"ר אברהם מפראג וטעמא כי בודאי צליל נהוריה טפי מכל השמנים ובכל בו (סי' מד ד א) יש מדליקין בנרות של שעוה ור"ף (הגהות סמ"ק סי' רפ אות א) היה מצריך נרות ארוכות, אמנם מצוה מן המובחר בשמן זית שבו היה הנס, עד כאן לשונו (עכ"ל).

ולאחר העיון משמע שיש לנו בזה מחלוקת, דלדעת המנהגים והר"ר אברהם מפראג הכל תלוי רק בטיב השמן ואין אנו מתייחסים כלל לסברא דבעינן דומיא דנס, ולכן ס"ל דנר שעוה הוי ממש כשמן זית, כיון דצליל נהוריה ועדיף משאר שמנים.

משא"כ לדעת הרבינו פרץ שמנים יש להם עדיפות מנר שעוה כיון שנעשה הנס בשמן, ומ"מ גם לשיטתו לא מצינו עדיפות בשמן זית כלפי שאר שמנים מחמת הנס, רק שכל השמנים עדיפי מנרות מפני שבשמן נעשה הנס.

ויש מקור לסברא זו בדברי המאירי שם בשבת דז"ל: ממה שכתבנו למדת נרות של שעוה מותרות לנר חנוכה ומ"מ נויי מצוה הוא לעשות בשמן אחר שהנס היה בשמן והוא שאמרו למטה כל השמנים יפים לנר

מעלת שמן, ובזה הר"פ והמהר"י ברונא חולקים וכנ"ל.

והנה בסימן רס"ד כתב המשנ"ב (סקכ"ג) ואם אין שמן זית

מצוי מצוה בשאר שמנים שאורן צלול והם קודמין לנר שעוה, ונר שעוה קודם לנר של חלב דאורה צלול ויפה.

ומקור דין זה הוא מדברי המטה משה, ומבואר שם הטעם כי

בנר שעוה יש שסוברים ששיך חשש של שמא יטה ואף דאנן לא קיי"ל כן מ"מ שאר שמנים עדיפי, ויש לדון האם בחנוכה שייך הידור זה שלא להדליק בנר שעוה כיון שיי"א ששייך בו שמא יטה, או שמא בחנוכה לא משגחינן כלל בטענה זו כיון דאסור להשתמש לאורה וכבתה אין זקוק לה, ועכ"פ לדעת הרמ"א נר שעוה הוא מן המובחר וכנ"ל.

אכן הלבוש שם בסימן תרע"ג (ס"ב)

כתב בזה"ל: מצוה מן המובחר להדליק בשמן זית שבו נעשה הנס, אבל לא הצריכו חז"ל לחזר אחריו אלא כל השמנים הוכשרו לה, מיהו מצוה לחזר אחר שמן שאורו זך וצלול.

ונוהגין באלו המדינות להדליק בנרות של שעוה כי אורן זך וצלול כמו שמן. ואם אין לו שמן זך או צלול וגם שעוה, מותר לו ליקח כל מין שמן שירצה בין בחול בין בשבת שבחנוכה (עכ"ל).

ולפמשנ"ת זהו שיטת הרבינו פרץ דלעולם שמן עדיף כיון שבו נעשה הנס, אבל אין זה מתיישב בדעת הרמ"א.

והיוצא לנו מזה כי יש מחלקת אם להעדיף שמן על נר שעוה כיון שבו נעשה הנס, אך מעלת שמן זית על שאר שמנים הוא רק משום דצליל נהוריה.

ויש להסתפק באופן שנמצא שמן שצלול יותר משמן זית האם עדיף להדליק בו, וזה תלוי לכאורה במחלוקת הנ"ל דאם אזלינן רק בתר צלול הרי זה עדיף, משא"כ אם בעינן דומיא דמקדש.

והנה במשנ"ב בסימן רס"ד (סקכ"ג) מבואר דנרות של סטרין אורם צלול יותר משעוה, ובשעוה מבואר בדרכי משה דהוי כמו שמן זית, וא"כ נרות הנ"ל לדעת הדרכ"מ עדיפי משמן זית, ואין זה סותר לדברי ריב"ל דשמן זית מן המובחר דבשמן זהו הצלול ביותר, אבל בנרות משכח"ל נר שצלול יותר, ועייין.

ויתכן לומר דכלפי שמן זית ושעוה ששניהם אורם צלול גם הרמ"א מודה דשמן זית עדיף דומיא דמקדש, אלא דס"ל דשעוה עדיף משאר שמנים דמעלת צלול עדיף על

יא.

הדלקת שני פתילות בבת אחת

להפריד חלק מהפתילה ולכבותה ולחזור ולהדליקה.

ויש לדון עוד האם רשאי מחמת כן לכבות את הנר כדי להפריד הפתילה ושוב לחזור ולהדליקה, ובפרט באופן שעשוה כן לצורך אדם אחר שאין לו שמן לנ"ח, דאף שאין להתיר לו לכבות נר שלו ולסמוך על ההלכה שכבתה אין זקוק לה ושחבירו יחזור וידלקנו, דהרי יש שסוברים דבכיבה במזיד זקוק לה (עיין שעה"צ סימן תרע"ג ס"ק ל"ב), אך אי משום הא"ל דהכא עדיף דלא כיבה כדי לבטל ולזלזל במצוה, אך גם בלא"ה כיון שעיקר המצוה שתדלק חצי שעה ודאי אסור לו לכבותו לכתחילה.

משא"כ בנידון דידן שיחזור וידלק את שלו ורק יתן מעט מעובי הפתילה לחבירו שיוכל גם הוא להדליקה, ועיין.

יש לדון בליל שני של חנוכה שצריך להדליק ב' נרות מה הדין בישראל שני כוסיות של שמן ולוקח פתילה אחת מלמעלה ומכניס ראש אחד לכאן והשני לכוס השני, ואח"כ מדליק באמצע וע"י ההדלקה הם נחלקים לשני נרות, האם יוצא בכך ידי מהדרין כמדליק ב' נרות אף שבתחילת ההדלקה היה נר אחד ורק ע"י ההדלקה נעשה כב' נרות.

עוד יש להוסיף ולדון בהדליק נר אחד ושוב רוצה לחצות עובי הפתילה לשנים בעודו דולק האם סגי בכך שיהא כאן ב' נרות כיון שהוא הדליק שניהם, או שמא בעינן שבעת ההדלקה יהיו ב' נרות ואין מועיל מה שנעשה אחר כך לשנים, ועיין.

ואת"ל דלא מהני ההדלקה עושה מצוה, ואף כלפי נרות ההידור קפדינן בזה, עדיין יוכל

לזכר עולם יהיה צדיק

גליון זה נודב לטו"ג אדונינו מורינו ורבינו,
בוצינא דנהורא, עמוד צלותהון דישראל,
עמד בראש מערכות ישראל,
השריש אמונת אלקי עולם בלבות אלפי ישראל,
רבים השיב מעון, קדוש ישראל ותפארנו

הגה"ק רבי אברהם יצחק

בן מוהר"ר אהרן דוד הכהן זצוקלל"ה

כ"ק אדמו"ר מתולדות אהרן זיע"א

עלה בסערה השמיה ביום ג' דחנוכה ז"ך כסלו תשנ"ז

הונצח ע"י האברך החשוב בנש"ק

אהוב על הבריות רודצו"ח

הרה"ח נחמן קאהן שליט"א

בן מרן הראש ישיבה שליט"א

נכד רביה"ק זצוק"ל

יוחק לזכרון בספר

הדפסת הקונטרס לעילוי נשמת האי גברא רבא ויקירא, שייף
עייל שייף נפיק, גריס באורייתא תדירא, ולא החזיק טיבותא
לנפשיה, היה מופלג בעבודת וטהרת וזיכוך המידות, ודבוק
במצות כיבוד אב ואם, ועורר את הרבים בזה, זקן ונשוא פנים

הרה"ח רבי יעקב פנחס פעלדמאן זצ"ל

מח"ס כיבוד אב ואם ועוד

משרידי תלמידי כ"ק אדמו"ר הזקן בעל שומר אמונים זיע"א

ומותיקי תלמידי כ"ק מרן אדמו"ר מתולדות אהרן

בעל דברי אמונה זיע"א

נלב"ע י"ד כסלו תשע"ז

הונצח ע"י נכדו היקר מוקיר רבנן

רודף צדקה וחסד

הרה"ח רבי אהרן בלום שליט"א

בן הרה"ח רבי משה בצלאל ז"ל